

16.9.2024

VN/17690/2024

Kunnanhallitus (pl. Ahvenanmaan maakunnan kunnat)

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit: Äänestyspaikkojen määrääminen ja niistä ilmoittaminen, vaalitietojärjestelmän käyttö, vaalimateriaali, vaalikoulutus ym.

Vuonna 2025 toimitetaan samanaikaisesti kahdet yleiset vaalit: aluevaalit ja kuntavaalit. Koska vaalit toimitetaan samanaikaisesti, kutsutaan niitä nimellä **alue- ja kuntavaalit**.

Alue- ja kuntavaalien vaalipäivä on sunnuntai 13.4.2025. Ennakoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 2. – 8.4.2025 (seitsemän päivää keskiviikosta tiistaihin) ja ulkomailla 2. – 5.4.2025 (neljä päivää keskiviikosta lauantaihin). Suomalaisessa laivassa ulkomaan ennakoäänestys voidaan aloittaa jo keskiviikkona 26.3.2025.

Aluevaaleissa valitaan hyvinvointialueiden aluevaltuustot ja kuntavaaleissa kuntien valtuustot. Sekä aluevaltuustojen että kuntien valtuustojen toimikausi alkaa 1.6.2025 ja kestää vuoden 2029 toukokuun loppuun.

Helsingin kaupunki ei ole hyvinvointialue eikä kuulu mihinkään hyvinvointialueeseen, joten siellä toimitetaan vain kuntavaalit. Helsingin alueella olevissa yleisissä ennakoäänestyspaikoissa ja laitoksissa voivat kuitenkin muiden kuntien äänioikeutetut äänestää myös aluevaaleissa.

Oikeusministeriö pyytää kunnanhallitusta saattamaan tämän kirjeen kunnan keskusvaalilautakunnan tietoon. Kirje on luettavissa [oikeusministeriön vaalisivuilla](#).

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

1 Sovellettava lainsäädäntö

Aluevaalien toimittamisessa noudatetaan hyvinvointialueesta annettua lakia (611/2021) ja vaalilakia (714/1998). Kuntavaalien toimittamisessa noudatetaan kuntalakia (410/2015) ja vaalilakia.

Vuonna 2024 toimitettujen presidentinvaalin ja europarlamenttivaalien jälkeen vaalilakiin ei ole tehty muutoksia.

Ajantasainen vaalilaki löytyy [Finlex-palvelusta](#).

2 Hyvinvointialuejako ja kuntajako

Aluevaaleissa vaalipiirinä on hyvinvointialue. Hyvinvointialuejaosta ja sen muuttamisesta säädetään hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa (614/2021). Hyvinvointialueita on tällä hetkellä 21. Jos hyvinvointialueen muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan aluevaalit, valtioneuvoston päätös hyvinvointialueen muuttamisesta on tehtävä vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja vaalit on toimitettava muutoksen kohteena olevilla hyvinvointialueilla uusien hyvinvointialueiden mukaisesti. Toistaiseksi tällaisia hyvinvointialuejakomuutoksia, jotka siis tulisivat voimaan 1.1.2026, ei ole tiedossa.

Kuntavaaleissa vaalipiirinä on kunta. Kuntajaosta ja sen muuttamisesta säädetään kuntarakennelaisissa (1698/2009). Kuntia on 1.1.2025 lukien Manner-Suomessa 292. Jos kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan kuntavaalit, valtioneuvoston päätös kuntajaon muuttamisesta on tehtävä vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja vaalit on toimitettava uutta kuntajakoa noudattaen. Toistaiseksi tällaisia kuntajaon muutoksia, jotka siis tulisivat voimaan 1.1.2026, ei ole tiedossa.

3 Kunnan valtuuston koko

Kuntavaaleissa valittavien valtuustojen koot määräytyvät kuntalain 16 §:n mukaisesti. Pykälän 1 momentissa säädetään valtuuston vähimmäiskoosta, joka perustuu väestötietojärjestelmässä 30.11.2024 päivän päättyessä olevaan kunnan asukaslukuun. Pykälän 2 momentin mukaan valtuusto voi kuitenkin päättää vähimmäiskokoaan suuremmasta valittavien valtuutettujen määrästä.

Kunnan on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä eli siis viimeistään 31.12.2024

- päätös valittavien valtuutettujen 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua lukumäärää suuremmasta lukumäärästä tai
- aiemman päätöksen muuttamisesta.

Kunnan on huolehdittava, että ilmoitus tehdään sanotussa määräajassa. Vapaamuotoiset ilmoitukset tulee tehdä sähköpostitse osoitteeseen vaalit@gov.fi. Mikäli kunta on jo ennen tämän kirjeen laatimista ehtinyt tehdä ilmoituksen kirjeellä tai sähköpostilla oikeusministeriön virastosähköpostiin, ilmoitukset otetaan luonnollisesti sellaisenaan huomioon.

Ilmoitusta oikeusministeriölle ei tehdä, jos kunta teki vuoden 2017 tai vuoden 2021 kuntavaaleja varten päätöksen vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen määrästä, ilmoitti sen oikeusministeriölle kuntalain aikataulun mukaisesti ja aikoo nyt jatkaa samalla valtuutettujen lukumäärällä vuoden 2025 kuntavaaleissa.

4 Vaaliviranomaisten työnjako

Työnjako eri vaaliviranomaisten välillä alue- ja kuntavaaleissa on pääpiirteittäin seuraava:

Aluevaalilautakunta:

- Aluevaalien ehdokashakemusten käsittely, ehdokasasettelun vahvistaminen sekä ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen ja sen jakelu alueen kuntien keskusvaalilautakunnille,
- Aluevaalien tuloksen vahvistaminen.

Kunnan vaaliviranomaiset:

Kunnan keskusvaalilautakunta:

- Kuntavaalien ehdokashakemusten käsittely, ehdokasasettelun vahvistaminen sekä ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen,
- Ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestelyt,
- Molemmista vaaleista tiedottaminen kunnassa,

- Molempien vaalien ennakkoäänestysasiakirjojen ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastus vaalilain 63 ja 66 g §:n mukaisesti,
- Molempien vaalien ennakkoäännten laskenta ja molempien vaalien vaalipäivän äänten tarkastuslaskenta,
- Aluevaaleissa annettujen äänestyslippujen mukaan laskettujen äänimäärien ilmoittaminen aluevaalilautakunnalle,
- Kuntavaalien tuloksen vahvistaminen.

Ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijat, kotiaänestyksen vaalitoimitsijat sekä vaalitoimikunnat:

- Molempien vaalien ennakkoäänestyksen toimittaminen.

Vaalilautakunnat:

- Molempien vaalien vaalipäivän äänestyksen toimittaminen ja äänten alustava laskenta.

Vaalipiirilautakunnilla ei ole alue- ja kuntavaaleissa mitään tehtäviä.

5 Vaalien samanaikainen toimittaminen

Tämän kirjeen liitteessä 1 esitetään pääasiallisia linjauksia siitä, mitä kuntien tulee ottaa huomioon, kun toimitetaan kahdet vaalit samanaikaisesti. Tarkempia ohjeita annetaan myöhemmin oikeusministeriön vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa.

6 Äänestyspaikat alue- ja kuntavaaleissa

6.1 Yleistä

Perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämän nojalla **kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakoäänestyksessä että vaalipäivänä.**

Oikeusministeriö pitää ennakkoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen riittävää lukumäärää yhtenä keskeisenä tekijänä hyvän äänestysaktiivisuuden saavuttamiselle.

Kunnan on vaalijärjestelyissään huolehdittava siitä, että äänestyspaikat ovat saavutettavia ja esteettömiä ja että äänestäminen äänestyspaikoissa on kaikissa tilanteissa äänestäjille mahdollisimman turvallista ja että järjestelyt myös näyttävät äänestäjien silmissä siltä. Yhtä lailla äänestyspaikoissa on pystyttävä huolehtimaan myös vaalivirkkailijoiden turvallisuudesta.

Äänestyspaikkojen valinnassa tulee ottaa huomioon myös varautuminen poikkeuksellisiin tilanteisiin¹.

6.2 Yleisten ennakkoäänestyspaikkojen määrääminen

Vaalilain 9 §:n mukaan kunnanhallitus päättää kotimaan yleisten ennakkoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään yksi ennakkoäänestyspaikka, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Ennakkoäänestyspaikat ovat samat aluevaaleissa ja kuntavaaleissa.

Ennakkoäänestyspaikkoja tulisi perustaa riittävä määrä ja eri puolille kuntaa/kaupunkia, jotta äänestäjät jakaantuisivat mahdollisimman tasaisesti eri paikkojen kesken, jolloin suuria ruuhkia ei syntyisi. Ennakkoäänestyspaikassa on voitava pitää riittävät etäisyydet äänestämään tulleiden kesken.

Kunnanhallituksen asiana on tehdä ennakkoäänestyksen toimittamista varten tarvittavat hankinnat siten kuin hankinnat kunnassa suoritetaan. Jos kunta järjestää ennakkoäänestyksen jonkin ulkopuolisen tahon tiloissa, esimerkiksi kauppakeskuksen aulatilassa, se sopii siitä itsenäisesti suoraan asianomaisen tahon kanssa.

Yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja määrätessään kunnanhallituksen on otettava huomioon tämän kirjeen liitteessä 2 (kohta 1) mainitut näkökohdat.

¹ Ks. Suomen Kuntaliiton suositus 21.12.2023 varautumisesta ja turvallisuudesta äänestyspaikoilla, joka sisältää ohjeita toiminnasta ylivoimaisen esteen tapahtuessa.

6.3 Vaalipäivän äänestyspaikkojen määrääminen

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueiden koosta taikka asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto.

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa noudatetaan sitä äänestysaluejakoa, joka tulee voimaan 1.1.2025 ja joka perustuu kuntien elokuun 2024 loppuun mennessä Digi- ja väestötietovirastolle ilmoittamiin äänestysaluejakopäätöksiin.

Jokaisella äänestysalueella on kunnanhallituksen päätöksellä määrätty vaalipäivän äänestyspaikka. Vaalipäivänä äänestäjä voi äänestää vain sen äänestysalueen äänestyspaikassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen. Vaalipäivän äänestyspaikat ovat samat aluevaaleissa ja kuntavaaleissa.

Vaalipäivän äänestyspaikoista päättäessään kuntien on otettava huomioon tämän kirjeen liitteessä 2 (kohta 2) mainitut näkökohdat.

Viime vuosina kunnat ovat vähentäneet merkittävästi äänestysalueidensa määrää. Tämä on siten merkinnyt tuntuvaa heikennystä äänioikeutettujen mahdollisuuksiin äänestää vaalipäivänä. Oikeusministeriö suosittelee, että jatkossa nykyistä äänestysalueiden määrää ei enää vähennettäisi ilman pakottavaa tarvetta, vaan päinvastoin tutkittaisiin mahdollisuuksia lisätä äänestysalueiden määrää seuraaviin vaaleihin. Todettakoon myös tässä yhteydessä, että mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö vaalipäivän äänestyksessä (ks. tämän kirjeen s.13) ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

6.4 Äänestyspaikkoja koskevien päätösten aikataulu

Kunnanhallituksen tulee tehdä päätökset yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista hyvissä ajoin siten, että paikkoja koskevat tiedot voidaan merkitä oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään (VAT) perjantaihin 24.1.2025 klo 12 mennessä.

7 Äänestyspaikkatietojen ja muiden tietojen merkitseminen vaalitietojärjestelmään

7.1 Äänestyspaikkatietojen merkitseminen

Vaalilain 9 §:n 4 momentin mukaisesti kunnanhallituksen on huolehdittava siitä, että Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämään äänestyspaikkarekisteriin, jona toimii oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmä, merkitään Digi- ja väestötietoviraston määräämällä tavalla jokaisen kunnassa olevan

- yleisen ennakoäänestyspaikan nimi, käyntiosoite, aukiolopäivät ja päivittäiset aukioloajat; ja
- vaalipäivän äänestyspaikan nimi ja käyntiosoite sekä
- muut Digi- ja väestötietoviraston määräämät tiedot.

Digi- ja väestötietovirasto antaa kunnanhallituksille tarkempia ohjeita tietojen ilmoittamisesta pohjatietojärjestelmään myöhemmin syksyllä lähetettävässä kirjeessään. Samoin VAT-ohjeessa nro 2b tulee olemaan tarkemmat ohjeet tietojen ilmoittamisesta. Näihin ohjeisiin on huolellisesti tutustuttava ja niitä on tarkoin noudatettava.

7.2 Muiden tietojen merkitseminen

Kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että pohjatietojärjestelmään merkitään myös seuraavat tiedot ja että ne tarkistetaan ja kuitataan järjestelmässä tarkistetuiksi:

1) keskusvaalilautakunnan voimassa olevat yhteystiedot alue- ja kuntavaaleissa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota seuraaviin yhteystietoihin:

- äänioikeusilmoitukselle (ilmoituskortille) tulostuva kunnan keskusvaalilautakunnan puhelinnumero (ns. yleisöpuhelin) ja
- vaaliluettelon toimitusosoite, jonka tulee olla käyntiosoite (ei PL-osoite);

2) kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä, joka on joko

- kuntalain 16 §:n 1 momentin mukaisesti määräytyvä valtuutettujen vähimmäislukumäärä tai
- vähimmäislukumäärää suurempi lukumäärä, jonka kunta ilmoitti oikeusministeriölle vuoden 2017 tai vuoden 2021 kuntavaaleihin ja jota kunta ei ole myöhemmin muuttanut tai
- kunnan oikeusministeriölle 31.12.2024 mennessä ilmoittama lukumäärä.

7.3 Tietojen merkitsemisen aikataulu

Kunnan on huolehdittava siitä, että kaikki edellä mainitut tiedot, siis yleisten ennakoäänestyspaikkojen tiedot, vaalipäivän äänestyspaikkojen tiedot ja keskusvaalilautakunnan yhteystiedot (ml. vaaliluettelon toimitusosoite) sekä kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä merkitään vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmään **perjantaihin 24.1.2025 klo 12 mennessä**².

Tietojen tulee ehdottomasti olla oikein, koska ne (vaaliluettelon toimitusosoitetta lukuun ottamatta) tulostetaan äänioikeutetuille lähetettävälle äänioikeusilmoituksille (ilmoituskorteille) ja niiden liitteelle. **Vastuu tietojen oikeellisuudesta on kunnalla.**

8 Kunnan vaaliviranomaisten kelpoisuudesta ja esteellisyydestä

Vaaliviranomaisia koskevat kelpoisuus- ja esteellisyyssäännöt alue- ja kuntavaaleissa ovat tiivistetysti seuraavat:

8.1 Kunnan keskusvaalilautakunta

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa keskusvaalilautakuntana toimii vuoden 2021 kuntavaaleissa valitun valtuuston asettama keskusvaalilautakunta.

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen, joka on ehdokkaana kuntavaaleissa, ei voi osallistua keskusvaalilautakunnan työskentelyyn siitä lukien, kun häntä koskeva ehdokashakemus on annettu lautakunnalle. Sen sijaan jäsentä, joka on ehdokkaana aluevaaleissa, ei ole kielletty osallistumasta keskusvaalilautakunnan työskentelyyn. Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies aluevaaleissa ja vaaliasiamies kuntavaaleissa eivät saa olla keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

Esteellisyys: Jäsenten ja varajäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27–30 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että keskusvaalilautakunnan jäsenenä oleva

² Vaalilain 9 §:n mukaan äänestyspaikkoina vaaleissa ovat ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat, jotka ovat äänestyspaikkarekisterissä päivän päättyessä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Käytännössä rekisterin viimeiseksi päivytyspäiväksi on kuitenkin määrättävä aikaisempi ajankohta, esimerkiksi nyt alue- ja kuntavaaleissa 24.1.2025, koska jokaiselle äänioikeutetulle lähetettävään äänioikeusilmoitukseen (ilmoituskorttiin) liitetään luettelo äänioikeutetun oman lähialueen yleisistä ennakoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen. Oikovedosten valmistamiseen ja tarkistamiseen sekä luetteloiden painattamiseen on varattava riittävästi aikaa.

- aluevaalien ehdokas tai hänen läheisensä, esimerkiksi puoliso, on esteellinen osallistumaan aluevaalien ennakkoäännten laskentaan ja tarkastuslaskentaan ja
- kuntavaalien ehdokkaan läheinen, esimerkiksi puoliso, on esteellinen osallistumaan ehdokasasettelusta päättämiseen puolisoaan koskevan listan osalta, kuntavaalien ennakkoäännten laskentaan, tarkastuslaskentaan ja vaalien tuloksen vahvistamiseen.

8.2 Vaalilautakunta

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla aluevaalien ehdokas eikä kuntavaalien ehdokas. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalilautakuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä, esimerkiksi niitä henkilöitä, jotka toimivat ennakoäänestyksen vaalitoimitsijoina.

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyyssääntelyä ei sovelleta vaalilautakunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalilautakunnan tehtävissä, kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: vaalilautakunnan jäsenenä oleva aluevaalien tai kuntavaalin ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei saa toimia vaalilain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna äänestäjän avustajana.

8.3 Vaalitoimikunta

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla aluevaalien ehdokas eikä kuntavaalien ehdokas eikä myöskään ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalitoimikuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimikunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalitoimikunnan tehtävissä.

8.4 Yleisen ennakoäänestyspaikan ja kotiäänestyksen vaalitoimitsija

Kelpoisuus: Vaalitoimitsijana ei voi olla vajaavaltainen (alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu) eikä myöskään aluevaalien tai kuntavaalien ehdokas eikä myöskään ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi.

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimitsijan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että vaalitoimitsijaksi määrätty voi toimia kaikissa vaalitoimitsijan tehtävissä.

8.5 Vaaliavustaja vaalipäivän äänestyspaikalla

Kelpoisuus: Vaaliavustajana ei voi olla vajaavaltainen (alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu) eikä myöskään aluevaalien tai kuntavaalien ehdokas eikä ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi.

Esteellisyys: Vaaliavustajalla on vain yksi tehtävä eli äänestäjän avustaminen. Kelpoissääntelyllä on riittävästi varmistettu se, että hän tässä tehtävässään voi avustaa jokaista avustamista tarvitsevaa äänestäjää.

8.6 Aluevaalilautakunnan jäsenen toimimisesta kunnan vaaliviranomaisena

Aluevaalilautakunnan jäsentä tai varajäsentä ei ole kielletty toimimasta jossain kunnan vaaliviranomaisen tehtävässä. Samanaikainen toimiminen aluevaalilautakunnassa ja keskusvaalilautakunnassa lienee kuitenkin käytännössä hankalaa ainakin ehdokasasettelutehtävien osalta, koska niiden aikataulut ovat kummankin viranomaisen osalta samat. Toisaalta aluevaalilautakunnan jäsenet voivat toimia ennakoäänestyksen vaalitoimitsijoina sekä vaalitoimikuntien ja vaalilautakuntien jäseninä, koska aluevaalilautakunnilla ei ole lakisääteisiä kokouksia ehdokasasettelun ja vaalien jälkeisen keskiviikon välillä.

8.7 Muuta vaaliviranomaisten valinnassa huomioitavaa

Kunnan asettamat vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat ja vaalitoimitsijat toimivat vaaliviranomaisina sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa.

Kunnan on syytä ylläpitää vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäsenen sekä vaalitoimitsijan tehtävän houkuttelevuutta esimerkiksi varmistamalla, että tehtävästä maksettava palkkio vastaa tehtävän vaativuutta.

Kaikilla vaalivirkailijoiksi määrätyillä ja erityisesti vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan puheenjohtajaksi nimettävillä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

9 Vaalitietojärjestelmän käyttö

9.1 Yleistä

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa kaikki kunnat käyttävät seuraavia vaalitietojärjestelmän osajärjestelmiä seuraavasti:

- 1) pohjatietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 2) ehdokastietojärjestelmä (kuntavaalit; keskusvaalilautakunta),
- 3) äänioikeustietojärjestelmä (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsija, keskusvaalilautakunta ns. ”jälkikirjauksissa”),
- 4) tuloslaskentajärjestelmä (keskusvaalilautakunta ennakkoäännten laskennassa, alustavassa ääntenlaskennassa ja tarkastuslaskennassa).

Kunnilla on myös mahdollisuus käyttää vaalitietojärjestelmän seuraavia osajärjestelmiä:

- 5) äänioikeustietojärjestelmä vaalipäivän äänestyksessä (”sähköinen vaaliluettelo”; vaalilautakunta),
- 6) tuloslaskentajärjestelmä (”suora tallennus”; vaalilautakunta alustavassa ääntenlaskennassa),
- 7) äänioikeustietojärjestelmän mobiiliäänioikeuskysely (vaalitoimikunta, vaalilautakunta),
- 8) sähköinen vaalipöytäkirja (vaalilautakunta).

Vaalitietojärjestelmän käyttöä hallinnoi Oikeusrekisterikeskus (ORK), jossa on järjestelmän vaalituki (vaalituki@om.fi), joka antaa järjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet.

Vaalitietojärjestelmän käyttöpalvelutoimittajana jatkaa Tietoevry Oyj.

Vaalitietojärjestelmän käyttäjähallinta perustuu ns. vahvaan tunnistautumiseen eli jokaisella vaalitietojärjestelmän osajärjestelmää käyttävällä henkilöllä tulee olla käytössään joko sirullinen henkilökortti, verkkopankkitunnukset³ tai matkapuhelimeen liitetty henkilövarmenne (mobiilivarmenne).

Kaikkien osajärjestelmien käyttäminen on pääosin samanlaista kuin aikaisemmissakin vaaleissa.

Vaalitietojärjestelmän tuotantokäyttö aloitetaan maanantaina 13.1.2025, jolloin pohjatietojärjestelmä avautuu kuntien käyttöön.

Vaalituki antaa vaalitietojärjestelmän käytöstä tarkempia ohjeita, aikatauluja ja muistutuksia erikseen vaalien valmisteluperiodien aikana.

Kenraaliharjoitukset pidetään seuraavasti:

- ennakkoäänestyksen kenraaliharjoitus tiistaina 18.3.2025 ja
- laskennan ja sähköisen vaaliluettelon käytön kenraaliharjoitus torstaina 20.3.2025.

Seuraavassa kiinnitetään kuntien huomiota vielä niihin osajärjestelmiin, joita kunnat käyttävät vapaaehtoisesti.

9.2 Kuntien vapaaehtoisesti käyttämistä osajärjestelmistä

Äänioikeustietojärjestelmän käyttö vaalipäivänä

Äänioikeustietojärjestelmää ("sähköinen vaaliluettelo") on käytetty vaalipäivän äänestyksessä vuoden 2011 eduskuntavaaleista lukien. Vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa sitä käytettiin 213 kunnassa 890 äänestysalueella.

Sähköistä vaaliluetteloä voidaan käyttää paperisen vaaliluettelon sijasta tai sen rinnalla. Jokaisella äänestysalueella on kuitenkin oltava myös paperinen vaaliluettelo.

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa sähköisen vaaliluettelon käyttöä vaalipäivän äänestyksessä jatketaan seuraavasti:

- Vuosien 2011–2024 vaaleissa järjestelmää käyttäneet kunnat: Järjestelmää voidaan käyttää millä tahansa kunnan päättämillä äänestysalueilla. Kunnan on

³ Pankit eivät enää myönnä tiliin sitomattomia verkkopankkitunnuksia (ns. prepaid-tunnuksia).

kuitenkin hyvissä ajoin ennen vaaleja ilmoitettava nämä äänestysalueet vaalituelle pohjatietojärjestelmään tehtävillä merkinnöillä;

- Muut kunnat: Kunta voi ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa käyttää järjestelmää yhdellä äänestysalueella. Sen jälkeen vaalituki tarvittaessa arvioi käytön edellytyksiä.

Oikeusministeriö ja vaalituki varaavat itselleen tarvittaessa mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien uusien äänestysalueiden lukumäärää. Kunta voi myös perua tekemänsä ilmoittautumisen, jos ilmenee esimerkiksi teknisiä ongelmia.

Korostettakoon vielä, että äänioikeusrekisterin käyttäminen vaalipäivän äänestyksessä on vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa ja myös jatkossa kunnalle täysin vapaaehtoista eli mahdollisuus käyttää paperista vaaliluetteloa tulee jatkossakin säilymään. Näin ollen mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

Laskentajärjestelmän käyttö alustavassa laskennassa suoraan äänestysalueelta

Alustavan laskennan tuloksia on useissa kunnissa tallennettu tuloslaskentajärjestelmään suoraan äänestysalueilta vuodesta 2014 lukien. Vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa suora tallennus oli käytössä 179 kunnassa 847 äänestysalueella.

Suoraa tallennusta aiemmin käyttäneet kunnat voivat halutessaan jatkaa samaa menettelyä vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa ilmoittamalla aikeistaan vaalituelle pohjatietojärjestelmään tehtävillä merkinnöillä. Myös muut kunnat voivat ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa sanottuun menettelyyn. Tarkoitus on kuitenkin edetä tässä asiassa maltillisesti, joten muut kunnat voivat tulla mukaan näissä vaaleissa enintään yhdellä äänestysalueella. Oikeusministeriö ja vaalituki varaavat tältäkin osin itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien kuntien ja äänestysalueiden lukumäärää ja kunnalla on myös ilmoittautumisensa perumismahdollisuus.

Menettelyä käytävillä äänestysalueilla tulee kuitenkin olla varajärjestelmänä perinteinen menettely laskentatietojen ilmoittamisesta kunnan ilmoituskeskukselle.

Äänioikeuskyselyn mobiilikäyttö

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa jatketaan vuonna 2021 käyttöön otettua äänioikeusrekisterin toimintoa, jossa vaalitoimikunnat ja vaalilautakunnat voivat mobiililaitteilla tehdä äänioikeuskyselyitä eli selvittää, mihin kuntaan esimerkiksi laitoksessa äänestävä henkilö on merkitty äänioikeutetuksi. Tällöin ennakoäänestyksen lähetekirje pystytään osoittamaan aina oikeaan kuntaan.

Äänioikeuskyselyn mobiilikäyttö on mahdollista kaikille kunnille.

Sähköinen vaalipöytäkirja

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa jatketaan sähköisen vaalipöytäkirjan käyttöä. Vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa sitä käytti 464 vaalilautakuntaa 126 kunnassa.

Sähköisen vaalipöytäkirjan käyttö on mahdollista kaikille kunnille. Jos kunta haluaa toiminnon käyttöön, siitä tulee ilmoittaa vaalituella pohjatietojärjestelmään tehtävillä merkinnöillä.

10 Vaalimateriaali ja vaaliohjeet

Oikeusministeriö laatii ja painattaa alue- ja kuntavaalien äänestysliput, vaali- ja lähete-kuoret, lomakkeet, vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet) eri vaaliviranomaisille sekä aluevaalien ehdokaskirjan ja kuntavaalien ehdokaskirjan.

Keskusvaalilautakunnan on tilattava tarvitsemansa vaalimateriaali oikeusministeriön vaalimateriaalin tilausjärjestelmästä, joka avataan keskusvaalilautakuntien käyttöön maanantaina 9.12.2024. Oikeusministeriö lähettää tilausjärjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet erikseen. Tilausjärjestelmän ylläpitäjä ja vaalimateriaalin toimittaja on Grano Oy.

Keskusvaalilautakunnan tulee merkitä tilausjärjestelmään tarvitsemansa vaalimateriaali maanantaihin 13.1.2025 klo 12 mennessä. Materiaalitarpeen mitoituksessa tulee ottaa huomioon se, että nyt toimitetaan samanaikaisesti kahdet vaalit.

Tilausten mukainen vaalimateriaalin perusjakelu keskusvaalilautakunnille suoritetaan 10.2.2025 lukien.

Vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet) jaetaan keskusvaalilautakunnille 14.1.2025 lukien, kuitenkin niin, että VAT-ohjeet nro 1 ja 2b jaetaan kunnille jo 2.12.2024 lukien.

Ehdokaskirjat jaetaan keskusvaalilautakunnille ehdokasasettelun päättymisen 13.3.2025 jälkeen.

Aluevaalilautakunta jakaa laatimansa hyvinvointialueen ehdokaslistojen yhdistelmän oman alueensa keskusvaalilautakunnille erikseen 13.3.2025 jälkeen. Jakelua varten vaalituki lähettää tammikuussa 2025 kuntien keskusvaalilautakunnille erillisen webropolkyselyn, johon kunnat merkitsevät tarvitsemiensa yhdistelmien lukumäärän ja vaalituki välittää näin kerätyt tiedot kootusti aluevaalilautakunnille hyvissä ajoin ennen ehdokasasettelutehtävien alkua.

Uusien vaneristen vaaliurnien tarpeesta ja vanhojen vaaliurnien kierrättämisestä oikeusministeriö lähettää erillisen sähköpostikyselyn marraskuussa 2024. Liitteenä 1 olevasta muistiosta käy ilmi, että kunta voi halutessaan käyttää äänestyspaikoissa kahta urnaa, joista toiseen pudotetaan aluevaalien äänestysliput ja toiseen kuntavaalien äänestysliput. Toisena urnana käytetään pahvista vaaliurnaa, joka tilataan muun vaalimateriaalin yhteydessä tilausjärjestelmän kautta. Vanerisia urnia ei tilata lisää sitä varten, että voitaisiin käyttää kahta vanerista urnaa.

Keskusvaalilautakunnan on myös hyvissä ajoin ennen vaaleja tarkistettava, että äänestyskopit ja vaalileimasimet ovat toimintakuntoisia ja että niitä on riittävästi.

11 Vaalikoulutus

11.1 Oikeusministeriön koulutus

Oikeusministeriön vaalikoulutus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja varten tapahtuu verkkokoulutuksena. Ministeriö laatii vaalikoulutuskokonaisuuden, joka tulee kaikkien kuntien katsottavaksi verkkoon helmikuussa 2025. Tarkoitus on, että kukin kunta käy läpi ja suorittaa vaalikoulutuksen omatoimisesti haluamanaan ajankohtana.

Vaalikoulutuskokonaisuudessa käydään läpi vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa selostettuja asioita:

- kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät,
- ennakkoäänestyksen järjestäminen,

- vaalipäivän äänestyksen järjestäminen,
- vaalitietojärjestelmän käyttö, mm.:
 - ehdokastietojärjestelmä,
 - äänioikeustietojärjestelmä yleisessä ennakkoäänestyspaikassa,
 - äänioikeustietojärjestelmä keskusvaalilautakunnassa ("jälkikirjaukset"),
 - äänioikeustietojärjestelmä ("sähköinen vaaliluettelo"), paikallinen tallennus ja sähköinen vaalipöytäkirja vaalilautakunnassa,
 - tuloslaskentajärjestelmä keskusvaalilautakunnassa (ennakkoäännten laskenta, alustava laskenta ja tarkastuslaskenta).

Tämän lisäksi ministeriö järjestää verkossa kaksikielisiä vaalikoulutusklinikoita, joissa kunnat voivat esittää vaalikoulutuskokonaisuutta sekä vaali- ja VAT-ohjeita koskevia kysymyksiä.

Vaalituki ilmoittaa kunnille vaalikoulutuskokonaisuuden ja koulutusklonikoiden verkkolin-
kit, klonikoiden tarkemmat ajankohdat sekä muut tarvittavat ohjeet erikseen.

11.2 Kunnan oma koulutus

Kunnan keskusvaalilautakunnan tulee kouluttaa, opastaa ja neuvoa kunnan muita vaaliviranomaisia (vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat sekä yleisten ennakkoäänestyspaikkojen ja kotiäänestyksen vaalitoimitsijat), jotta nämä suoriutuvat heille kuuluvista tehtävistä. Keskusvaalilautakunta voi käyttää koulutusmateriaalina esimerkiksi oikeusministeriön verkkokoulutusta, vaaliohjeita ja VAT-ohjeita.

Vaalitietojärjestelmän koulutuskanta, jossa voi harjoitella eri osajärjestelmien käyttöä, on kuntien käytettävissä vaalituen myöhemmin ilmoittamina ajankohtina.

12 Alue- ja kuntavaalien kustannuksista

Alue- ja kuntavaalien kustannusten jaosta säädetään vaalilain 188 §:ssä, jonka 3 momentin mukaan kunta huolehtii kunnan vaaliviranomaisten kustannuksista. Oikeusministeriö ei alue- ja kuntavaaleissa suorita kunnalle valtiollisista vaaleista tuttua kuntakorvausta. Sen sijaan aluevaaleissa hyvinvointialue korvaa kunnalle ne kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle pelkästään aluevaaleista.

Pelkästään aluevaaleista johtuvia lisäkustannuksia voi kunnalle aiheutua esimerkiksi seuraavista tehtävistä:

- Ennakkoäänien laskenta, alustava äänenlaskenta ja tarkastuslaskenta, jos esimerkiksi laskentahenkilöstöä palkataan erikseen aluevaalien ja erikseen kuntavaalien äänestyslippujen laskentaan;
- Ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastus, jos esimerkiksi muodostetaan omat valmistavan tarkastustyön ryhmät erikseen aluevaalien lähetekuorten ja erikseen kuntavaalien lähetekuorten tarkastukseen.

Kustannusten syntymistä ”pelkästään aluevaaleista” tulisi lähestyä lähtökohtaisesti siten, että kyseessä on kustannus, jota ei syntyisi, jos kunnassa toimitettaisiin pelkästään kuntavaalit.

Korvaaminen toteutetaan käytännössä siten, että alue- ja kuntavaalien jälkeen kunta toimittaa hyvinvointialueelle vapaamuotoisen laskun pelkästään aluevaaleista aiheutuneista kustannuksista. Valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat 16.8.2024 sopineet suosituksesta, jonka mukaan hyvinvointialueen maksama korvaus olisi 1,4 euroa kutakin kunnan lainvoimaiseen äänioikeusrekisteriin merkittyä äänioikeutettua kohden. Lisäksi Helsingin kaupungilla olisi mahdollisuus laskuttaa kutakin hyvinvointialuetta summalla, joka on 0,10 euroa kutakin Helsingissä ennakkoon äänestänyttä hyvinvointialueen äänioikeutettua kohden.

13 Oikeusministeriön ja vaalituen viestintä keskusvaalilautakunnille

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien valmistelun ja toimittamisen aikana oikeusministeriö ja vaalituki tulevat viestimään keskusvaalilautakunnille pääasiassa sähköpostitse. Keskusvaalilautakunnan onkin jo tässä vaiheessa syytä tarkistaa, että sillä on toimiva sähköpostiosoite. Sähköpostiosoitteiden mahdolliset muutokset tulee merkitä pohjatietojärjestelmään. Vuoden 2024 vaalien aikaiset keskusvaalilautakuntien yhteystiedot on koottu vaalit.fi -sivuille.

14 Lisätietoja

Lisätietoja vaaleihin liittyvistä kysymyksistä:

- www.vaalit.fi, vaalit@gov.fi,
- vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, puh. 0295 150 128, etunimi.j.sukunimi@gov.fi,

- erityisasiantuntija Laura Nurminen, puh. 0295 150 008,
- erityisasiantuntija Elina Rissanen, puh. 0295 150 248,
- erityisasiantuntija Oula-Antti Labba, puh. 0295 150 056,
- asiantuntija Tuomas Rekola, puh. 0295 150 195,
- suunnittelija Evgenia Klubnitskina, puh. 0295 150 141,
- VAT-asioissa Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) **vaalituki**, puh. 02956 65609, vaalituki@om.fi.

Oikeusministeriön sähköpostit: etunimi.sukunimi@gov.fi.

Lisätietoja äänestysaluejakoon ja äänestyspaikkatietoihin liittyvistä kysymyksistä antaa Digi- ja väestötietovirasto, puh. 02955 535530, sähköposti: vaalit@dvv.fi.

Vaalijohtaja

Arto Jääskeläinen

Erityisasiantuntija

Laura Nurminen

- LIITTEET
- 1) Eräitä näkökohtia vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleista
 - 2) Äänestyspaikkojen määräämisestä ja äänestyksen järjestämisestä
 - 3) Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien aikataulua kootusti

TIEDOKSI: Ulkoministeriö
Digi- ja väestötietovirasto
Suomen Kuntaliitto

LIITE 1: ERÄITÄ NÄKÖKOHTIA VUODEN 2025 ALUE- JA KUNTA- VAALEISTA

Vaalilain (714/1998) 143 a §:n ja 144 §:n mukaisesti toimitetaan sunnuntaina 13.4.2025 samanaikaisesti aluevaalit ja kuntavaalit eli alue- ja kuntavaalit. Tässä liitteessä esitetään eräitä alustavia näkökohtia siitä, mitä kaksien vaalien samanaikainen toimittaminen käytännössä tarkoittaa lähinnä vaaliviranomaisten näkökulmasta. Tässä esitetään lähinnä vain päälinjoja – oikeusministeriö tulee antamaan yksityiskohtaiset ohjeet myöhemmin vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa.

1. Vaalien aikataulut

Molemmilla vaaleilla on samat aikataulut: Vaalipäivä on sunnuntai 13.4.2025 ja ennakkoäänestys toimitetaan kotimaassa ajanjaksolla 2.– 8.4. ja ulkomailla ajanjaksolla 2.–5.4. Ehdokashakemukset tulee toimittaa vaaliviranomaiselle (aluevaalien hakemukset aluevaalilautakunnalle ja kuntavaalien hakemukset kunnan keskusvaalilautakunnalle) viimeistään tiistaina 4.3. ja ehdokasasettelu vahvistetaan torstaina 13.3. Äänioikeusrekisterin poimintapäivä on perjantai 21.2.

2. Äänestysalueet ja äänestyspaikat

Molemmissa vaaleissa noudatetaan samaa äänestysaluejakoa, josta päättää kunnan valtuusto (8 §).

Molemmilla vaaleilla on samat yleiset ennakkoäänestyspaikat ja laitosaänestyspaikat sekä vaalipäivän äänestyspaikat (9 §). Äänestyspaikkoja ei siis aseteta erikseen aluevaaleja ja erikseen kuntavaaleja varten. Kotimaan yleiset ennakkoäänestyspaikat asettaa kunnanhallitus. Ulkomaan yleiset ennakkoäänestyspaikat asetetaan valtioneuvoston asetuksella.

3. Vaaliviranomaiset

Aluevaalilautakunta, jonka aluevaltuusto asetti vuoden 2022 aluevaalien jälkeen, huolehtii aluevaalien ehdokasasettelutehtävistä (30 - 45 § ja 143 b – 143 k §), mukaan

lukien aluevaalien ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen ja sen toimittaminen hyvinvoin-tialueen kunnille, sekä aluevaalien tuloksen vahvistamisesta (143 I §).

Kunnan keskusvaalilautakunta, jonka kunnan valtuusto asetti vuoden 2021 kuntavaalien jälkeen, huolehtii muun muassa

- kuntavaalien ehdokasasettelutehtävistä (30 – 45 § ja 145 – 156 §),
- molempia vaaleja koskien kaikista äänestysjärjestelyistä kunnassa (tiedottaminen, vaalitoimitsijoiden rekrytointi ja kouluttaminen, vaalimateriaalin käsittely, vaalitietojärjestelmän käyttöönotto sekä vaalipäivän äänestyksen, ennakkoäänestyksen ja laitosäänestyksen muu valmistelu),
- vaaliluetteloihin liittyvistä tehtävistä,
- molempien vaalien ennakkoäänestys- ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastamisesta,
- molempien vaalien ennakkoäännten laskennasta ja vaalipäivän äänten tarkastuslaskennasta sekä
- kuntavaalien tuloksen vahvistamisesta.

Vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat asettaa kunnanhallitus, erityisesti huomioiden vaalilain 15 §:n 2 momentin, jonka mukaan kuntavaaleissa vaalilautakunnan/vaalitoimikunnan jäsenten ja varajäsenten tulee edustaa kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Kuntavaaleihin asetetut vaalilautakunnat/vaalitoimikunnat toimivat samalla myös aluevaalien vaalilautakuntina/vaalitoimikuntina. Vaalilautakuntia/vaalitoimikuntia ei siis aseteta erikseen aluevaaleja ja erikseen kuntavaaleja varten.

Vaalitoimitsijat kotimaan yleiseen ennakkoäänestyspaikkaan ja kotiäänestykseen määrää kunnan keskusvaalilautakunta ja ulkomaan yleiseen ennakkoäänestyspaikkaan asianomaisen edustuston päällikkö tai hänen nimeämänsä. Kaikki vaalitoimitsijat toimivat vaalitoimitsijoina molemmissa vaaleissa. Vaalitoimitsijoita ei siis aseteta erikseen aluevaaleja ja erikseen kuntavaaleja varten.

4. Äänioikeus, äänioikeusrekisteri ja äänioikeusilmoitus

Äänioikeudesta aluevaaleissa säädetään hyvinvointialuelain 28 §:ssä ja äänioikeudesta kuntavaaleissa kuntalain 20 §:ssä. Molemmissa vaaleissa äänioikeutetut ovat samat:

aluevaaleissa äänioikeutetulla on aina äänioikeus myös kuntavaaleissa ja päinvastoin. Helsingin kaupunki muodostaa tästä poikkeuksen: Helsingin kuntavaaleissa äänioikeutetulla ei ole äänioikeutta aluevaaleissa, koska aluevaaleja ei toimiteta Helsingissä.

Alue- ja kuntavaaleihin perustetaan teknisessä mielessä kaksi äänioikeusrekisteriä, mutta käytännössä, esimerkiksi ennakoäänestyksen vaalitoimitsijoille äänioikeustietojärjestelmä näyttäytyy yhtenä rekisterinä, jossa kullakin äänioikeutetulla on kaksi äänioikeutta, yksi aluevaaleissa ja toinen kuntavaaleissa (pl. helsinkiläiset, joilla on vain kuntavaalien äänioikeus).

Kullekin äänioikeusrekisteriin otetulle lähetetään äänioikeusilmoitus (ilmoituskortti) yhtenä kirjeenä tai, jos ilmoitus toimitetaan Suomi.fi –viesteihin, yhtenä viestinä, jossa mainitaan äänioikeus sekä alue- että kuntavaaleissa. Helsinkiläisille äänioikeutetuille lähetettävän äänioikeusilmoituksen kirjekuoressa lukee ”Äänioikeusilmoitus vuoden 2025 kuntavaaleissa”, muille lähetettävässä kirjekuoressa ”Äänioikeusilmoitus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa”.

5. Vaaliasiakirjat

Aluevaalien äänestyslippu on värillinen (violetti) ja kuntavaalien äänestyslippu (perinteinen) valkoinen.

Vaalikuoret, lähetekuoret ja lähetekirjeet ovat samat molemmissa vaaleissa. Tilanteessa, jossa äänestäjä äänestää ennakkoon molemmissa vaaleissa samalla kertaa, syntyy kaksi eri lähetekuorta (tarkemmin jäljempänä). Vaalikuoresta olevasta ikkunasta todetaan se, kumman vaalin äänestyslippu kuoressa on.

Vaalipöytäkirja (tai sähköinen vaalipöytäkirja) on erikseen aluevaaleille ja erikseen kuntavaaleille. Vaali- ja VAT-ohjeissa on kuitenkin tarkoitus antaa tarkempia ohjeita niiden täyttämistä esimerkiksi siten, että pöytäkirjan sivut 1, 2 ja 4 täytettäisiin vain yhteen kertaan. Pöytäkirjan liitteenä oleva laskentalomake on kuitenkin joka tapauksessa erillinen aluevaaleille ja erillinen kuntavaaleille.

Kunnan keskusvaalilautakunnan ja ulkoministeriön tulee, tehdessään vaalimateriaalilauksia oikeusministeriön myöhemmin antamien ohjeiden mukaan, huomioida vaaliasiakirjojen kaksinkertainen tarve verrattuna aikaisempiin vaaleihin.

Aluevaalien ehdokaslistojen yhdistelmä on väriltään violetti ja kuntavaalien ehdokaslistojen yhdistelmä (perinteinen) valkoinen. Myös ennakoäänestyspaikoille

jaettavia ns. ehdokaskirjoja, joihin on otettu kaikkien hyvinvointialueiden ja kaikkien kuntien ehdokkaat, on kaksi: aluevaalien ehdokaskirja (violetti kansi) ja kuntavaalien ehdokaskirja (valkoinen kansi).

Tuloslaskentalomakkeet laaditaan erikseen aluevaaleja ja erikseen kuntavaaleja varten.

Vaaliluettelot ovat yhteiset molemmille vaaleille ja kunkin äänioikeutetun kohdalle on merkitty molemmat äänioikeudet, yksi sarake aluevaalien äänioikeuden käytön merkintää varten ja toinen sarake kuntavaalien äänioikeuden käytön merkintää varten.

Oikeusministeriön vaaliohjeet ja VAT-ohjeet ovat lähtökohtaisesti yhteiset molemmille vaaleille, kuitenkin niin, että aluevaalilautakunnan kaikki VAT-tehtävät kootaan yhteen VAT-ohjeeseen.

6. Vaalitietojärjestelmä

Äänioikeustietojärjestelmä on molemmille vaaleille yhteinen ja kunkin äänioikeutetun kohdalle on merkitty kaksi äänioikeutta, yksi aluevaaleja varten ja toinen kuntavaaleja varten.

Ehdokastietojärjestelmä on erikseen aluevaaleja varten ja erikseen kuntavaaleja varten. Aluevaalilautakunta voi käyttää vain aluevaalien ehdokastietojärjestelmää ja kunnan keskusvaalilautakunta vain kuntavaalien ehdokastietojärjestelmää. Yksi henkilö voi olla ehdolla molemmissa vaaleissa ja tietojärjestelmät mahdollistavat tämän.

Tuloslaskentajärjestelmä on erikseen aluevaaleja ja erikseen kuntavaaleja varten. Aluevaalien tuloslaskentajärjestelmää käyttävät sekä kunnan vaaliviranomaiset (äänien laskenta) että aluevaalilautakunta (tuloksen vahvistaminen kuntien laskemien äänimäärien perusteella). Kuntavaalien tuloslaskentajärjestelmää käyttävät vain kunnan vaaliviranomaiset.

7. Ehdokastiedot

Ennakoäänestyspaikan ja vaalipäivän äänestyspaikan jokaiseen äänestyskoppiin sijoitetaan lähtökohtaisesti molempien vaalien ehdokaslistojen yhdistelmät. Aluevaalien violetti yhdistelmä sijoitetaan lähtökohtaisesti äänestyskopin keskeltä vasemmalle sivustalle ja kuntavaalien valkoinen yhdistelmä keskeltä oikealle sivustalle. Aluevaalien yhdistelmän vasen reuna ja kuntavaalien yhdistelmän oikea reuna sijoittunevat monissa tapauksissa äänestyskopin sivuseinän yli. Jos kuntavaalien yhdistelmä on

huomattavasti pienempi kuin aluevaalien yhdistelmä, yhdistelmät voidaan asettaa koppiin luonnollisesti myös muutoin kuin keskeltä alkaen, mutta kuitenkin siten, että aluevaalien yhdistelmä on aina vasemmalla ja kuntavaalien oikealla. Helsingin äänestyskoppeihin sijoitetaan vain kuntavaalien yhdistelmä

Äänestyskopit valmistuttaa kunta, eikä niiden mallista ole muuta sääntelyä tai ohjeistusta kuin että niiden tulee turvata vaalisalaisuuden säilyminen. Kunnalla on näin ollen harkintansa mukaan mahdollisuus valmistuttaa nykyistä tilavampia äänestyskoppeja, jos näyttää siltä, että nykyisten koppien tila kahdelle yhdistelmälle ei ole riittävä. Lisäksi on huomattava, että vaalilaissa ei ole sääntelyä siitä, että ehdokaslistojen yhdistelmän tulisi olla ennakoäänestyspaikassa nimenomaan äänestyskopissa. Vaalilain 57 §:n 3 momentissa todetaan vain, että äänestäjälle on varattava tilaisuus tutustua yhdistelmään tai ehdokasrekisteriin tai sen tulosteeseen (ehdokaskirjaan). Perinne on kuitenkin ollut, että ennakoäänestyspaikan äänestyskoppiin sijoitetaan yhdistelmä, joka esimerkiksi aluevaaleissa on sen hyvinvointialueen yhdistelmä, jonka alueella ennakoäänestyspaikka on. Sen sijaan vaalilain 70 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ehdokaslistojen yhdistelmä on sijoitettava vaalipäivän äänestyksessä äänestyskoppiin.

Toisaalta, mikäli kunta niin hyväksi katsoo, ei liene estettä sellaisellekaan menettelylle, jossa äänestyspaikassa käytetään kahta (vierekkäin olevaa) äänestyskoppia siten, että yhdessä on pelkästään aluevaalien ehdokaslistojen yhdistelmä ja toisessa pelkästään kuntavaalien yhdistelmä. Mikäli näin toimitaan, on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota äänestäjien neuvontaan.

Ehdokaslistojen yhdistelmät laaditaan siten, että kuntavaalien valkoisessa yhdistelmässä ehdokasnumerot aloitetaan numerosta 2. Aluevaalien violetin yhdistelmän osalta tarkoitus on, että numerointi aloitettaisiin jostain selvästi suuremmasta numerosta, esimerkiksi numerosta 2002. Siten kuntavaaliehdokkaiden numerot olisivat (muualla kuin Helsingissä) yksi-, kaksi- tai kolminumeroisia ja aluevaaliehdokkaiden numerot nelinumeroisia. Tätä tarkennetaan myöhemmin vaaliohjeissa.

Perinteiseen tapaan ennakoäänestyspaikkoihin jaetaan ja niissä nähtävillä pidetään molempien vaalien ns. ehdokaskirjat, joissa on lueteltu hyvinvointialueittain ja kunnittain koko maan ehdokkaat.

8. Äänestäminen

Äänestäjä voi käyttää molemmat äänioikeutensa samalla äänestyskerralla tai erikseen eri kerroilla, esimerkiksi niin, että hän äänestää ennakkoon kuntavaaleissa ja vaalipäivänä aluevaaleissa.

Jos äänestäjä äänestää samalla kertaa molemmissa vaaleissa, ennakkoäänestyksessä toimitaan lähtökohtaisesti seuraavasti:

- Vaalitoimitsija tarkistaa äänestäjän henkilöllisyyden ja tarjoaa hänelle kahta äänestyslippua (violettia ja valkoista). Helsingissä tarjotaan lähtökohtaisesti vain valkoista lippua, mutta vaalitoimitsijan on varauduttava antamaan äänestäjän pyynnöstä myös violetti lippu.
- Äänestäjä ottaa molemmat äänestysliput, menee äänestyskoppiin, täyttää liput ja siirtyy ennakkoäänestyksen rekisteröintiin.
- Vaalitoimitsija leimaa molemmat äänestysliput ja antaa äänestäjälle kaksi vaalikuorta ja kehottaa äänestäjää sulkemaan kumpaisenkin lipun eri vaalikuoriin.
- Vaalitoimitsija merkitsee äänioikeustietojärjestelmään molemmat äänioikeudet käytetyiksi ja tulostaa kaksi lähetekirjettä, yhden aluevaaleja ja toisen kuntavaaleja varten ja pyytää äänestäjää allekirjoittamaan molemmat.
- Vaalitoimitsija, allekirjoitettuaan itse molemmat lähetekirjeet, sulkee aluevaalien lähetekirjeen ja vaalikuoren, jossa on violetti äänestyslippu, yhteen lähetekuoreen ja kuntavaalien lähetekirjeen ja vaalikuoren, jossa on valkoinen äänestyslippu, toiseen lähetekuoreen. Ennakkoäänestyksestä muodostuu siis kaksi eri lähetekuorta.

Vaikka Helsingissä ei toimitetakaan aluevaaleja, voivat muiden kuntien äänioikeutetut kuitenkin äänestää aluevaaleissa Helsingissä olevissa yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa ja laitoksissa.

Vastaavasti vaalipäivän äänestyksessä toimitaan seuraavasti:

- Vaalivirkailija tarkistaa äänestäjän henkilöllisyyden, etsii nimen vaaliluettelosta, varmistaa, että äänestäjällä on käyttämättä molemmat äänioikeudet, tekee äänioikeuden käytön merkinnät molempiin sarakkeisiin ja tarjoaa hänelle kahta äänestyslippua (violettia ja valkoista).

- Äänestäjä ottaa molemmat, menee äänestyskoppiin, täyttää äänestysliput ja palaa vaaliurnalle.
- Vaalivirkailija leimaa molemmat äänestysliput.
- Vaalilautakunta voi käyttää valintansa mukaan joko yhtä tai kahta vaaliurnaa. Joko molemmat liput pudotetaan samaan urnaan tai kummallekin lipulle on oma uurnansa. Laskennassa äänestysliput erottuvat joka tapauksessa värin perusteella.

Siltä varalta, että kunta haluaa käyttää kahta vaaliurnaa, oikeusministeriö valmistuttaa pahvisia, kokoontaitettavia ja violetin värisiä vaaliurnia kuntien käyttöön. Näitä urnia tilataan muun vaalimateriaalitilausten yhteydessä ja niitä on tarkoitus käyttää vain alue- ja kuntavaaleissa nykyisen vanerisen vaaliurnan rinnalla.

Laitos-, laiva- ja kotiäänestykset toimitetaan vastaavasti eli niin, että jos äänestäjä äänestää niissä molemmissa vaaleissa, toimituksen tuloksena syntyy kaksi eri lähetekuorta.

Kirjeäänestysasiakirjat tilaavalle lähetetään aina molempien vaalien asiakirjat ohjeistuksella, että hänenkin tulee, jos äänestää molemmissa, muodostaa kaksi eri lähetekuorta.

9. Ennakoäänestysasiakirjojen tarkastus

Keskusvaalilautakunnalle saapuneen lähetekuoren yläikkunasta näkyvään kuittausmerkintään on liitetty koodi AV-2025 tai KV-2025, jonka avulla keskusvaalilautakunta pystyy halutessaan lajittelemaan lähetekuoret vaalien mukaan jo niitä avaamatta.

Muutoin tarkastus toimitetaan pääpiirteissään kuten muissakin vaaleissa. Eri väriset liput sisältävät hyväksyttävät vaalikuoret pidetään omina kokonaisuuksinaan sekä ennen laskentaa että laskennassa.

10. Ääntenlaskenta

Kunnan keskusvaalilautakunta huolehtii molempien vaalien äänestyslippujen laskennasta. Ennakoäänten laskenta voidaan aloittaa vaalipäivänä aikaisintaan klo 10. Vaalikuorten tekninen aukaiseminen voidaan suorittaa ennen laskentakokouksen alkua, mutta ei kuitenkaan aikaisemmin kuin saman aamun aikana.

Tavoitteena on, että molempien vaalien äänestysliput saataisiin lasketuksi siten, että ennakkoäänestyksen tulos on tallennettu tuloslaskentajärjestelmään klo 20 mennessä. Tämä edellyttää luonnollisesti sitä, että ennakkoäänien laskentaan varataan riittävät henkilöresurssit ja tilat. Mikäli äänestyslippujen samanaikainen laskenta ei ole mahdollinen, esimerkiksi, jos laskentahenkilöstöä ei ole riittävästi saatavilla tai sopivaa laskentatilaa ei löydy, keskusvaalilautakunta laskee ja tallentaa ensin aluevaalien liput ja sen jälkeen kuntavaalien liput. Tämä järjestys siksi, että on tärkeää, ettei aluevaalien tulos jää vajaaksi jonkun tai joidenkin kuntien osalta. On huomattava, että klo 20 on vain tavoiteaikataulu ja ennakkoäänien laskentaa voi tarvittaessa hyvin jatkaa myös klo 20:n jälkeen.

Vaalilautakunnat suorittavat alustavan äänenlaskennan vaalipäivän iltana vastaavasti. Ensisijaisesti tavoitteena on äänestyslippujen samanaikainen laskenta ja tallennus, mutta vaalilautakunta voi myös päättää laskea ja tallentaa ensin aluevaalien liput ja sen jälkeen kuntavaalien liput. Vaalipäivänä äänestäneiden lukumäärät molempien vaalien osalta tulisi yhdellä kertaa ilmoittaa kunnan ilmoituskeskukselle (keskusvaalilautakunnalle) tai tallentaa suoraan laskentajärjestelmään.

Keskusvaalilautakunta huolehtii vaalipäivän äänien tarkastuslaskennasta vastaavasti maanantaina, viimeistään klo 12 alkaen. Tarkastuslaskennassa ei ole väliä sillä, laskeetaanko molempien vaalien äänestysliput samanaikaisesti vai ei ja jos ei, kummassa järjestyksessä ne lasketaan.

Tarkastuslaskennan jälkeen keskiviikkona keskusvaalilautakunta vahvistaa laskentajärjestelmässä sekä aluevaalien äänimäärät että kuntavaalien äänimäärät. Aluevaalien äänimäärien pohjalta aluevaalilautakunta vahvistaa aluevaalien tuloksen. Kuntavaalien tuloksen vahvistaa keskusvaalilautakunta.

LIITE 2: Äänestyspaikkojen määrittämisestä ja äänestyksen järjestämisestä

1 Yleiset ennakoäänestyspaikat

Yleisiä ennakoäänestyspaikkoja määrittäessään kunnanhallituksen tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Ennakoäänestyspaikkoja on oltava riittävästi

Kunnan on ehdottomasti huolehdittava siitä, että yleisiä ennakoäänestyspaikkoja on kunnassa riittävästi suhteessa kunnan äänioikeutettujen määrään ja myös kunnassa asioivien ja laitosäänestyksessä äänestävien muiden kuntien äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjille mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää. Ennakoäänestyspaikkojen riittävä määrä voi edesauttaa sitä, että äänestäjät hajaantuvat tasaisemmin eri paikkoihin eikä suuria ruuhkia pääse syntymään.

Missä ennakoäänestyspaikan tulisi sijaita?

Ennakoäänestyspaikat on syytä sijoittaa sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppoa tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Yksi hyvä tapa on sijoittaa ennakoäänestyspaikkoja sinne, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan. Kuitenkin myös taajamien ulkopuolella asuville on järjestettävä asianmukaiset ennakoäänestysmahdollisuudet.

Ennakoäänestyspaikan on oltava aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mieluusti.

Viimeisimmissä vaaleissa hyviä kokemuksia on saatu mm.

- kunnantaloista ja muista kunnan virastoista,
- kirjastoista,
- erilaisten liike- ja kauppakeskusten aulatilasta,
- oppilaitoksista,
- kunnan palvelukeskuksista ja yhteispalvelupisteistä sekä

- liikkuvista äänestyspaikoista eli äänestysbusseista ja yhteysaluksista ja vastaavista.

Vuosien 2021 - 2024 vaaleissa oli joissakin kunnissa järjestetty ennakoäänestyspaikka ulkotiloihin esimerkiksi telttaan, konttiin tai drive-in -pisteelle, jolloin paikka saattoi periaatteessa sijaita missä tahansa, kunhan sillä oli osoite, jonka perusteella äänestäjät löytävät paikan. Ulkoäänestyspaikoissakin tulee kuitenkin tarkasti huolehtia siitä, että niiden järjestelyt ovat täysin vaalilain mukaisia. Erityisesti on huolehdittava siitä, että vaalisalaisuus säilyy.

Yleistä ennakoäänestyspaikkaa ei saa sijoittaa sellaiseen paikkaan, johon kaikilla äänioikeutetuilla ei ole pääsyä. Tällaisia paikkoja saattavat olla esimerkiksi varuskunta-alueet.

Ennakoäänestyspaikkojen esteettömyys

Liikkumisesteisten henkilöiden ennakoäänestämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan heidän käyttämilleen kulkuvälineille on pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa ennakoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on varustettava esimerkiksi sellaisella luiskalla, että rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä henkilö pääsee esteettä äänestystilaan. Pyörätuolia käyttäviä henkilöitä varten tulee olla äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalue varustettuna suojuksella, joka turvaa äänestäjän vaalisalaisuuden. Aiemmissa vaaleissa esteettömyydessä mahdollisesti havaitut puutteet tulee korjata.

Järjestyksenpidon ja vaalimainontakiellon huomioiminen

Ennakoäänestyspaikan on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovittava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta. Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta ennakoäänestyspaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä. Käytännön syistä vaalimainontakiellon ulottuvuus voi joissakin ennakoäänestyspaikoissa olla alueellisesti rajatumpi kuin yleensä vaalipäivänä äänestysalueen äänestyspaikassa. Mikäli ennakoäänestyspaikka perustetaan esimerkiksi kauppakeskukseen, kunnan keskusvaalilautakunnan on tarvittaessa etukäteen oltava yhteydessä kauppakeskuksen

johtoon ja varmistauduttava siitä, että ennakkoäänestys otetaan asianmukaisesti huomioon kauppakeskuksen muussa toiminnassa. Tällöin yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakkoäänestyspaikkaan eikä sen sisäänkäyntiin.

Riittävästi tilaa ja vaalitoimitsijoita

Ennakkoäänestystilan tulee olla riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten (vaalilain 56 § 2 mom.). Tärkeä näkökulma on myös turvallisuus: äänestäjän tulee olla turvallista äänestää ja vaalitoimitsijoiden tulee olla turvallista hoitaa tehtäviään.

Ennakkoäänestystilaan tulee voida sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan. Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän.

Usein ruuhkat syntyvät siitä, että ennakkoäänestyspaikka on sijoitettu sellaiseen tilaan, johon mahtuu liian vähän äänestyskoppeja ja äänestyksen vastaanottopisteitä ja/tai siitä, että ennakkoäänestyspaikassa on muista syistä liian vähän vaalitoimitsijoita nimenomaan äänestyksen vastaanottopisteissä. Ennakkoäänestyksessä aikaa ei yleensä vie äänestäjän käynti äänestyskopissa, vaan sen jälkeinen asiointi vaalitoimitsijan kanssa (vaalitoimitsija leimaa äänestyslipun, lippu suljetaan vaalikuoreen, lähetekirje laaditaan ja allekirjoitetaan, vaalikuori ja lähetekirje suljetaan lähetekuoreen sekä äänioikeusrekisteriin tehdään merkintä siitä, että äänestäjä on äänestänyt). Kuntien tuleekin huolehtia siitä, että vastaanottopisteitä on riittävästi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennakkoäänestyspaikassa tulee olla riittävästi henkilöstöä ja että ennakkoäänestyspaikka sijoitetaan riittävän suureen tilaan, jotta äänestystoimitus sujuu äänestäjän kannalta mahdollisimman joutuisasti ja vaivattomasti.

Paloturvallisuus

Ennakkoäänestyspaikka on sijoitettava rakennuksessa niin, että rakennuksen poistumistiet pidetään esteettöminä. Poistumisteiden opasteita ei saa peittää. Järjestelyjen asianmukaisuus on syytä tarvittaessa etukäteen varmistaa alueelliselta pelastusviranomaiselta.

Ennakkoäänestyspaikan aukiolopäivät ja -kellonajat

Vaalilain 47 §:n mukaan kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on ennakkoäänestystä varten avoinna kaikkina ennakkoäänestyksen ajanjakson päivinä, jollei kunnanhallituksen päätöksellä erityisistä syistä toisin määrätä. Erityinen syy voi olla lähinnä vain kunnan jonkin alueen tai taajaman vähäiseksi arvioitu äänestäjämäärä. Jokaisessa kunnassa tulisi kuitenkin olla vähintään yksi sellainen ennakkoäänestyspaikka, joka on avoinna jokaisena ajanjakson päivänä. Tällaisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi on mahdollista perustaa kunnan eri alueille ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat auki esimerkiksi yhtenä tai kahtena ennakkoäänestysajanjakson päivänä.

Vaalilain 48 §:n mukaan kunnanhallitus määrää myös ennakkoäänestyspaikan päivittäiset aukioloajat, kuitenkin niin, että ennakkoäänestyspaikka ei saa olla avoinna arkipäivisin ennen kello 8 eikä kello 20 jälkeen eikä lauantaisin ja sunnuntaisin ennen kello 9 eikä kello 18 jälkeen. Hyväksi havaittu käytäntö on, että ainakin ennakkoäänestyksen ajanjakson kahtena viimeisenä päivänä yleinen ennakkoäänestyspaikka kannattaa pitää avoinna kello 20 saakka.

Viimeisimmissä vaaleissa on monissa maaseutukunnissa pyritty turvaamaan äänestysmahdollisuuksia perustamalla kirkonkylän lisäksi myös pienempiin kyliin yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat avoinna lyhyehkön ajan liikkuvan ennakkoäänestyspaikan tavoin.

Mahdollisimman pysyvät ennakkoäänestyspaikat

Ennakkoäänestyspaikkojen olisi hyvä pysyä samoina vaaleista toiseen. Näin edistetään sitä, että äänestäjät tietävät, missä äänestyspaikka on. Paikkojen lopettaminen tai siirtäminen taikka niiden vakiintuneiden aukioloaikojen muuttaminen ilman erityistä syytä saattaa aiheuttaa epätietoisuutta äänestäjien keskuudessa. Jos muutoksia kuitenkin tehdään, niistä on riittävästi ja tehokkaasti tiedotettava.

Tehokas tiedotus ja opastus

Kunnan on tehokkaasti tiedotettava kunnan alueella olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Käytännössä asian voi hoitaa kuulutuksin, julkaisemalla tiedot kunnan kotisivuilla, kunnan käyttämällä sosiaalisen median alustoilla, julisteilla kadunvarsimainostelineissa, sanomalehti-ilmoittelulla, sanomalehtijutuilla, koteihin

jaettavilla tiedotteilla jne. Paikallisille tiedotusvälineille tulisi lähettää luettelo ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista.

Edellisten vaalien tapaan äänioikeutetuille lähetettäviin äänioikeusilmoituksiin (ilmoituskortti) liitetään äänestyspaikkarekisteristä koottava luettelo hänen oman lähialueensa yleisistä ennakkoäänestyspaikoista.

Opastus ennakkoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi ja näkyvästi esimerkiksi kadunvarsitauluihin ja viitoituksiin ja siten, että äänestäjä löytää myös itse rakennuksesta oikean sisäänkäynnin ja ennakkoäänestystilan.

Miten liikkuva ennakkoäänestyspaikka käytännössä toteutetaan?

Liikkuva ennakkoäänestyspaikka voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti: rakennetaan äänestystila bussiin tai vastaavaan kulkuneuvoon, suunnitellaan päivittäinen reitti kellonaikoinen, tiedotetaan tehokkaasti bussin pysähdyspaikoista ja aikatauluista, minkä jälkeen toteutetaan reitti ja suoritetaan äänestys. Bussin jokainen pysähdyspaikka on tallennettava osoitteineen ja kellonaikoinen vaalitietojärjestelmään sisältyvään äänestyspaikkarekisteriin. Kunnan sisäinen tiedottaminen liikkuvan ennakkoäänestyspaikan pysähdyspaikoista on tärkeää siksi, että äänestäjille lähetettävän äänioikeusilmoituksen liitteessä niitä ei erikseen mainita.

2 Vaalipäivän äänestyspaikat

Vaalipäivän äänestyspaikkoja määrätessään kunnan tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Äänestyspaikan tulee pääsääntöisesti olla äänestysalueella, mutta erityisistä syistä se voidaan sijoittaa äänestysalueen tai kunnankin ulkopuolelle, jollei siitä aiheudu äänestäjille kohtuutonta haittaa;
- Eduskunnan oikeusasiamies katsoi ratkaisussaan 3.3.1999 (dnro 2009/4/96), että vaalipäivän äänestyspaikkana käytettävän huoneiston sopivuutta harkittaessa tulisi yhtenä näkökohtana ottaa huomioon myös huoneiston aatteellinen luonne ja käyttötarkoitus. Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja julkisen vallan puolueettomuuden näkökulmasta tulisi olla pyrkimyksenä, että vaalihuoneistot ovat aatteellisilta kytkennöiltään mahdollisimman neutraaleja. Eduskunnan

apulaisoikeusasiamies puolestaan totesi ratkaisussaan 30.10.2013 (dnro 4607/4/12), että demokratian asianmukainen toteutuminen edellyttää, että äänestäjät voivat vaalipäivänä käyttää äänioikeuttaan mahdollisimman puolueettomassa tilassa. Merkittävää painoarvoa ei kuitenkaan tulisi antaa sille seikalle, mikä taho omistaa äänestystilan. Merkittävämpänä perusteena on pidettävä tilan sopivuutta arvioitaessa sen käyttötarkoitusta ja varustelua;

- Varsinaisen äänestyshuoneen lisäksi äänestyspaikassa tulee olla odotustilaa. Jollei erillistä odotushuonetta ole käytettävissä, on erityinen paikka äänestyshuoneen vieressä sopivalla tavalla erotettava niin, että äänestäjät voivat siitä suoraan siirtyä äänestyshuoneeseen. Tämä paikka on voitava sulkea siten, että pääsy sinne estetään muilta kuin niiltä äänestäjiltä, jotka ovat saapuneet ennen kello 20;
- Äänestyspaikan esteettömyyden, järjestyksenpidon, opastuksen sekä muiden näkökohtien osalta viitataan siihen, mitä edellä ennakkoäänestyspaikkojen osalta todetaan.

LIITE 3: Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien aikataulua kootusti

Marraskuu 2024	
30.11.	Valtuuston vähimmäiskoko määräytyy väestötietojärjestelmässä olevan kunnan asukasluvun mukaisesti.
Joulukuu 2024	
2.12. lukien	VAT-ohjeet 1 ja 2b lähetetään kunnille
9.12.	Vaalimateriaalin tilausjärjestelmä avataan kuntien käyttöön
20.12. mennessä	Kunnan mahdollinen ilmoitus oikeusministeriölle tarvittavien vaneristen vaaliurnien määrästä
31.12. mennessä	Kunnan mahdollinen ilmoitus oikeusministeriölle valittavien valtuutettujen vähimmäismäärää suuremmasta määrästä tai ilmoitus aiemman ilmoituksen muuttamisesta
Tammikuu 2025	
13.1. klo 12 mennessä	Kunta kuittaa tilauksensa vaalimateriaalin tilausjärjestelmään
13.1.	Kirjeäänestysasiakirjojen tilausjärjestelmä avataan
13.1.	Pohjatietojärjestelmä avataan kuntien käyttöön
14.1. lukien	Loput VAT-ohjeet ja vaaliohjeet lähetetään kunnille
24.1. klo 12 mennessä	Kunta kuittaa ennakköäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen ym. tiedot pohjatietojärjestelmään
Helmikuu 2025	
3.2.	Verkkokoulutus kunnan vaaliviranomaisille avautuu katsottavaksi
10.2. lukien	Vaalimateriaalitulokset toimitetaan kunnille
21.2. klo 24	Äänioikeusrekisterin tietojen poiminta VTJ:stä
24.2. viimeistään	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokashakemusten jättämisestä ja valittavien valtuutettujen lukumäärästä kuuluttaminen)
24.2. viimeistään	Oikeusministeriön ilmoitus keskusvaalilautakunnalle puolerekisteriin merkityistä puolueista ja niiden nimenkirjoittajista
Maaliskuu 2025	
4.3. ennen klo 16	Kuntavaalien ehdokashakemukset viimeistään jätettävä keskusvaalilautakunnalle

10.3.	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokashakemusten tarkastus)
13.3. viimeistään klo 16	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokasasettelun vahvistaminen ja ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen)
18.3.	Kenraaliharjoitus (ennakkoäänestys)
20.3.	Kenraaliharjoitus (laskenta ja sähköinen vaaliluettelo)
20.3. viimeistään	DVV:n lähetettävä äänioikeusilmoitukset äänioikeutetuille
Huhtikuu 2025	
1.4. klo 12	Äänioikeusrekisteri lainvoimainen
1.4. ennen klo 16	Kotiäänestykseen viimeistään ilmoittauduttava
2.4.	Ennakkoäänestys aloitetaan kotimaassa ja ulkomailla
5.4.	Ennakkoäänestys lopetetaan ulkomailla
8.4.	Ennakkoäänestys lopetetaan kotimaassa
11.4. klo 19	Keskusvaalilautakunnan kokous (ennakkoäänestys- ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastus)
13.4. klo 9-20	Vaalipäivän äänestys
13.4. aikaisintaan klo 10 lukien	Keskusvaalilautakunnan kokous (aluevaalien ja kuntavaalien ennakkoäänten laskenta)
13.4. klo 20	Vaalilautakunnat aloittavat vaalipäivän äänten alustavan laskennan
14.4. viimeistään klo 12 lukien	Keskusvaalilautakunnan kokous (aluevaalien ja kuntavaalien vaalipäivän äänten tarkastuslaskenta)
16.4. viimeistään klo 18 lukien	Keskusvaalilautakunnan kokous (aluevaalien äänimäärien ilmoittaminen aluevaalilautakunnalle sekä kuntavaalien tuloksen vahvistaminen)
Kesäkuu 2025	
1.6.	Aluevaltuustojen ja kuntien valtuustojen toimikaudet alkavat

VN/17690/2024-OM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: